

Vojtíšková, Zuzana (ed.): Živé dědictví loutkářství

Autor článku: Hana Strejčková - 4.2.2014
ISBN: 978-80-7331-279-4

knihy : Česká republika /

RECENZE

KULTURA

Zuzana Vojtíšková (ed.): *Živé dědictví loutkářství*, NAMU – nakladatelství Akademie múzických umění v Praze ve spolupráci se Sdružením pro podporu tradic východočeského loutkářství a Muzeem loutkářských kultur v Chrudimi, Praha, 2013, 288 s.

České loutkové divadlo má bezesporu v naší historii a kultuře své nezastupitelné místo. Nově vydaný sborník studií našich předních odborníků *Živé dědictví loutkářství* význam tohoto fenoménu v národním i celosvětovém kontextu dokládá. Příspěvky **Alice Dubské, Petra Pavlovského, Niny Malíkové, Kateřiny Leškové Dolenské** a **Lud'ka Richtera** připomínají historické kořeny a důležité mezníky českého loutkářství, mapují loutkářství profesionální a amatérské, vyjmenovávají zásadní tvůrce a skupiny a rozebírají zajímavé umělecké počiny.

Publikace také referuje o výsledcích snažení Sdružení pro podporu tradic východočeského loutkářství. Právě zápis východočeského loutkářství na Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky zde slouží i jako motivace pro další regiony a také jako apel, výzva k úvahám pokusit se o zapsání českého loutkářství jako celku na seznam UNESCO. Ostatně, z historického pohledu patří českému loutkářství nemálo nezanedbatelných prvenství, ať už založení nejstaršího a doposud vycházejícího časopisu *Loutkář*, založení první profesní loutkářské organizace UNIMA či prvního vysokoškolského studia loutkářství na pražské AMU.

Kolektivní publikace, jež vznikla ve spolupráci Katedry alternativního a loutkového divadla Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze, Sdružení pro podporu tradic východočeského loutkářství a Muzea loutkářských kultur v Chrudimi, je rozdělena do čtyř hlavních oddílů. První část pod souhrnným názvem *České loutkářství jako možný nehmotný statek České republiky* čítá šest pojednání od různých autorů, kteří se tematicky zaměřili na historický vývoj, kulturní a společenský kontext a současný stav českého loutkářství. Na závěr každé stati je navíc uveden užitečný seznam použité a doporučené literatury. Druhá část *Přílohy a dokumentace* obsahuje cenné informace a databáze jak pro odborníky, loutkáře profesionály i amatéry, tak pro milovníky loutkářského umění: *Místopis profesionálních divadel a nezávislých skupin, které se věnují tvorbě s loutkami*, dále *Místopis amatérských loutkářských souborů v České republice podle Databáze českého amatérského divadla*, *Přehledky a festivaly loutkového divadla a festivaly, na nichž se loutkáři prezentují*, *Loutkářská muzea a stálé expozice loutek*. Třetí oddíl se ve třech kapitolách již věnuje výhradně specifickým východočeskému loutkářství a v poslední části, opět nazvané *Přílohy a dokumentace*, se objevuje *Mapa – loutkářství v Královéhradeckém a Pardubickém kraji v současnosti* a *Místopis východočeského loutkářství*, vysvětlivky a rejstříky. Kniha je proložena bohatou fotodokumentací a její součástí je i filmový dokument na DVD, věnovaný právě fenoménu východočeského loutkářství.

Publikaci otevírá filozofická úvaha **Miloslava Klímy**, který se zamýšlí nad důležitostí uvědomování si, předávání a zachovávání nemateriálních kulturních statků. „Vztah k nehmotnému kulturnímu statku je dvoustranný: na jedné straně je to zdroj inspirací a poznání, na druhé straně je to úložiště vkladů současného poznání, dovedností a schopností v příslušném oboru.“

Ve druhé kapitole, kterou je možné charakterizovat jako „povinný základ“, **Alice Dubská** nastínila stručný historický přehled loutkového divadla v českých zemích do roku 1945. Ve stati se zmiňuje o pojetí loutky v nejstarších dobách, o proudění kočovných loutkářů z Anglie, Itálie a německých a rakouských zemí k nám i o českých průkopnících. Přestože se již z roku 1698 dochovala zmínka o loutkáři Janu Křištofovi Neumannovi, který nejspíš maňáskovou hrou bavil lázeňské hosty v Kuksu, uvádí autorka, že: „Začátek trvalé tradice českého loutkového divadla, jež je výrazně spojena s marionetovým divadlem, můžeme položit do druhé poloviny 18. století.“ Za skutečně prvního loutkáře je považován Jan Jiří Brát ze Studnice u Náchoda, zakladatel loutkářského rodu Pratte. Dubská vyzdvihuje přínos lidových loutkářů coby vlastenců, neboť hráli česky (mnoho let před pražskými profesionálními divadelníky) a jazyk navíc šířili po celém venkově. K věhlasu českého loutkářství od samého počátku samozřejmě přispěly nejen slavné rody, ale i řezbáři. Dubská čtenáře seznamuje s proměnami repertoárů, typickými postavami, divadelními skupinami, jejich inscenačními postupy, silícím vlivem výtvarníků, s postupně se vyhraňujícími českými specifiky v průběhu 19. a první poloviny 20. století.

Předchozí kapitolu doplňuje a rozvíjí stať **Niny Malíkové** a **Petra Pavlovského**, nazvaná *Společenská emancipace evropského loutkářství a jeho česká specifika*. Pozornost obrací na dobu od přelomu 19. a 20. století do současnosti a podtrhuje diverzifikaci české loutkové scény. Autoři upozornili na oddělení profesionálů (kočovných živnostníků) od amatérů (rodinných či spolkových divadélek) a na vznik profesionálních divadel se stálou scénou i souborem a na

výrazné jednotlivce. Autoři podotkli, že: „Rozšíření loutkového divadla mezi veškeré obyvatelstvo včetně chudých vrstev nedokázalo až do poválečného rozmachu rozhlasu a koncem 60. let 20. století televize překonat žádné jiné auditivní nebo audiovizuální médium (gramodesky, magnetofony, film).“

Pohledem do dějin českého profesionálního loutkového divadla od roku 1948 do roku 1989 se Petr Pavlovský hlouběji zabývá v navazující studii. Únorový převrat se dotkl i loutkového divadla, vznikla tzv. statutární divadla, byly ustanoveny orgány vykonávající ideologický dohled a amatéři se schovali do tzv. socialistických organizací. I přes nepřízeň doby si české loutkářství zachovalo své kouzlo a výjimečnost a ve svém vývoji neustrnulo. „Na konci ‚normalizace‘ tu stálo české loutkářství jako plnohodnotný obor divadla, reflektovaný standardní divadelní kritikou, která nemohla neocenit jeho nesporné přednosti.“ Dokonce se stalo jedním ze zaručených, atraktivních vývozních artiklů (např. Divadlo Spejbla a Hurvínka, Východočeské loutkové divadlo DRAK).

Jako nejsilnější obhajoba českého loutkářství, zejména vůči domácí veřejnosti, v rámci sborníku vyznívá příspěvek **Kateřiny Leškové Dolenské** *Profesionální loutkové divadlo dnes – statutární a nezávislé soubory*. Autorka formuluje důvody, proč je české loutkářství ve světě tak obdivováno, přehledně shrnuje vznik loutkové divadelní sítě a svůj pohled nejpodrobněji upírá na naše loutkářství po sametové revoluci.

Na závěr prvního dílu ve velmi čtivé a zajímavé studii *Amatérské loutkové divadlo – trendy, proudy a směry, které formovaly dnešek* **Luděk Richter** připomenul bohatou historii a neopomenutelné zásluhy amatérského loutkářství. Richter dále strukturovaně a velmi zasvěceně představil současnou scénu, kterou pro přehlednost rozdělil na tři větve a devět proudů. „Mnohost proudů, směrů a trendů současného amatérského loutkového divadla je příznakem životaschopnosti a nadějí do budoucna.“

Živé dědictví loutkářství celkově působí jako souhrnná vysokoškolská skripta, podávající komplexní obraz o vývoji, stavu a přínosu českého loutkářství. Sborník studií podtrhuje nezastupitelnost českého loutkářství z hlediska historického formování našeho národa i jeho význam a vývoj v současnosti a výjimečnost v celosvětovém kontextu. V tomto ohledu jde o zdařilou obhajobu, až glorifikaci fenoménu českého loutkářství. Pro zájemce o hlubší vhled do světa loutkářství, na jeho zdroje, kořeny a vlivy, umělecké představitele, inscenace a další, je však vhodné, ba žádoucí pročíst i články, studie a knihy ze seznamu doporučené literatury. Publikace je zároveň cenným zdrojem inspirace pro loutkáře díky zveřejnění konkrétní kolektivní snahy, vedoucí k zápisu východočeského loutkářství na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury. Nesporným kladem knihy je i mnohost příloh, dokumentů, aktualizovaných databází a DVD *Východočeské loutkářství od počátků do dneška*.

© Hana Strejčková

Zdroj: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/32663/vojtiskova-zuzana-ed-zive-dedictvi-loutkarstvi>